

DREPTUL COMERȚULUI INTERNĂȚIONAL

Ed. a III-a revizuită și adăugită

DANIEL MIHAIL ȘANDRU

**DREPTUL COMERTULUI
INTERNATİONAL**

Ed. a III-a, revizuită și adăugită

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012**

Tehnoredactare computerizată: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Drd. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
(C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘANDRU, DANIEL-MIHAIL

Dreptul comerțului internațional / Daniel Mihail
Șandru. - Ed. a 3-a, rev. - București : Editura Universitară,
2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-591-349-3

347.7(100)

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate autorului.

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27,
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-349-3

DOI: 10.5682/9786065913493

SUMAR

ABREVIERI	7
INTRODUCERE	9
Secțiunea 1. Dreptul comerțului internațional în epoca globalizării	9
Secțiunea 2. Definiția dreptului comerțului internațional	10
Secțiunea 3. Principiile dreptului comerțului internațional	11
Secțiunea 4. Obiectul dreptului comerțului internațional	11
Secțiunea 5. Dreptul comerțului internațional și alte ramuri de drept	12
CAPITOLUL I. ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN DEZVOLTAREA ȘI UNIFORMIZAREA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	14
Secțiunea 1. Organizații mondiale	14
Secțiunea 2. Organizații regionale	23
Secțiunea 3. Institute de drept internațional	31
CAPITOLUL II. IZVOARELE DREPTULUI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	32
Secțiunea 1. Izvoare interne	32
Secțiunea 2. Izvoare internaționale	33
Secțiunea 3. Importanța uzanțelor comerciale internaționale	36
Secțiunea 4. Practica judecătorească și arbitrală	37
CAPITOLUL III. RAPORTUL JURIDIC DE COMERȚ INTERNAȚIONAL	38
Secțiunea 1. Considerații prealabile	38
Secțiunea 2. Societățile comerciale	38
Secțiunea 3. Reprezentanțele societăților comerciale și organizațiilor economice străine	50
Secțiunea 4. Integrarea societăților comerciale pe plan internațional	53
Secțiunea 5. Participarea statelor la raporturile de comerț internațional	53
Secțiunea 6. Despre acte și fapte de comerț după intrarea în vigoare a Noului Cod civil	54
CAPITOLUL IV. INSOLVENȚA ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	55
Secțiunea 1. Conceptul de insolvență în dreptul comerțului internațional	55
Secțiunea 2. Reglementările internaționale în domeniul insolvenței	60
Secțiunea 3. Reglementarea insolvenței în Uniunea Europeană	63
Secțiunea 4. Legile model privind insolvența	70

CAPITOLUL V. CONCURENȚA COMERCIALĂ ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL. REGLEMENTĂRI EUROPENE	73
Secțiunea 1. Precizări prealabile	73
Secțiunea 2. Principiile reglementărilor Uniunii Europene	74
CAPITOLUL VI. CONTRACTELE COMERCIALE INTERNAȚIONALE. CONTRACTUL DE VÂNZARE INTERNAȚIONALĂ DE MĂRFURI	77
Secțiunea 1. Reguli generale	77
Secțiunea 2. Cesiunea de creanță în dreptul comerțului internațional	82
Secțiunea 3. Contractul de vânzare internațională de mărfuri	89
CAPITOLUL VII. ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL	103
Secțiunea 1. Reglementări aplicabile arbitrajului	103
Secțiunea 2. Arbitrabilitatea litigiilor comerciale	105
Secțiunea 3. Competența materială a curții de arbitraj	113
Secțiunea 4. Tribunalul arbitral care soluționează litigiul	120
Secțiunea 5. Procedura de sesizare a instanței arbitrale si desfășurarea procesului arbitral	125
Secțiunea 6. Desființarea hotărârii arbitrale	130
Secțiunea 7. Executarea hotărârii arbitrale	133
Secțiunea 8. Competența CIRDI/ICSID – arbitraj instituțional specializat	136
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	140

ABREVIERI

Art.	– articolul
CAB-CCIRMB	– Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României
CEDO	– Convenția/ Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJUE	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CPC (sau <i>C. proc. civ.</i>)	– Codul de procedură civilă
ICC	– International Chamber of Commerce
JCA	– Jurisprudența comercială arbitrală, 1953-2000, București, 2002, Camera de Comerț și Industrie a României. Curtea de Arbitraj Comercial Internațional. Întocmită de Elena Osipenco și Mihaela Cozmanciuc; coordonatori: Victor Babiuc, Octavian Căpățână.
NCC	– Noul Cod civil
NCPC	– Noul Cod de procedură civilă
nn	– nota noastră (a autorului)
RPA	– Regulile de procedură arbitrală ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României
TUE	– Tribunalul Uniunii Europene/ Tratatul privind Uniunea Europeană
TFUE	– Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
UE	– Uniunea Europeană
UNCITRAL	– Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Comerțului Internațional
UNIDROIT	– Institutul pentru Unificarea Dreptului Privat
WIPO/OMPI	– Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale

INTRODUCERE

Secțiunea 1. Dreptul comerțului internațional în epoca globalizării

1.1. Aculturație juridică și „lex mercatoria”. Despre fenomenul transnațional într-o epocă globalizantă.

Globalizarea este un fenomen economic, tehnic și financiar dar care are impact asupra tuturor domeniilor, inclusiv asupra dreptului.

În epoca clasică a dreptului, Statul era singurul suveran care edicta reguli de drept. Această regulă s-a modificat prin globalizarea (mondializarea) „legislației”:¹

- fluxul globalizării creează o „cursă de norme”, atât naționale cât și internaționale, la care se adaugă practicile participanților la comerțul internațional;

- devine obligatorie compararea legislațiilor naționale, în situația în care fluxul globalizării devine tot mai constrângător (de exemplu, protecția sau facilitățile oferite investitorilor);

¹ **Philippe Moreau Defarges**, *La mondialisation. Vers la fin des frontières?*, Ed. Dunod, Paris, 1993, p. 57-59; **Eckart Gottschalk, Ralf Michaels, Giesela Ruhl, Jan von Hein**, *Conflict of Laws in a Globalized World*, Cambridge University Press, 2007; **Gheorghe Stancu**, *Globalizarea raporturilor juridice comerciale*, RDC, nr. 6/2008, p. 7-19; **Sandeep Gopalan**, *Transnational commercial law*, WS Hein & Co., 2004; **Sandeep Gopalan**, *The Creation of International Commercial Law: Sovereignty Felled?*, San Diego International Law Journal, Vol. 5, p. 267, 2004; **Panagiotis Delimatsis**, *The Fragmentation of International Trade Law*, TILEC Discussion Paper No. 2010-010. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1554909>; **Ralf Michaels**, *Global Legal Pluralism*, Annual Review of Law & Social Science, Vol. 5, 2009; **Paul Schiff Berman**, *Global Legal Pluralism*. Southern California Review, Vol. 80, p. 1155, 2007; Princeton Law and Public Affairs Working Paper No. 08-001. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=985340>; **Paul Schiff Berman**, *From International Law to Law and Globalization*, Columbia Journal of Transnational Law, Vol. 43, p. 485, 2005; **Graf-Peter Calliess**, *Law, Transnational*, Osgoode CLPE Research Paper No. 35/2010, publicat în **Mark Juergensmeyer, Helmut Anheier, Victor Faessel (eds.)**, *The Encyclopedia of Global Studies*, Sage London, disponibil la SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1630348>; **R. Daniel Kelemen, Eric C. Sibbitt**, *The Globalization of American Law*, International Organization, Vol. 58, No. 1, Winter, 2004, pp. 103-136.

- forma legislației rămâne aceeași, însă este modificată, uneori într-o „manieră haotică” de dispoziții internaționale mai mult sau mai puțin constrângătoare.²

1.2. Instituțiile globalizării.

Există o nouă structură economică mondială care modifică sistemele clasice de drept.³ Efectul principal al acestei aculturații juridice (se discută despre americanizarea dreptului francez⁴ și despre continentalizarea dreptului englez⁵) conduce la o nouă legislație, în care trăsăturile definitorii ale unui sistem nu se mai regăsesc, în – aproape – nici un domeniu.⁶

1.3. Domeniile dreptului comerțului internațional în care globalizarea produce efecte.

Instituțiile regionale sau mondiale primesc din ce în ce mai multe competențe, pe care le împart cu statele membre, având posibilitatea să decidă în litigii de natură internațională (Curtea de Justiție a Uniunii Europene – în cadrul UE, respectiv, Organismul de Reglementare a Diferendelor în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului).

Secțiunea 2. Definiția dreptului comerțului internațional

Dreptul comerțului internațional este acea ramură a dreptului care reglementează raporturile patrimoniale dintre subiectele comerțului internațional și care prezintă caracter de comercialitate și internaționalitate.⁷

² *Ibidem*. Autorul se referă, în acest sens, la regulile impuse de Organizația Mondială a Comerțului, Uniunea Europeană – țărilor membre sau de zona de liber schimb NAFTA (*North America Free Trade Area*) în S.U.A., Mexic și Canada.

³ **Jonathan Weinberg**, *Non-State Actors and Global Informal Governance - The Case of Icann* (June 7, 2010). INTERNATIONAL HANDBOOK ON INFORMAL GOVERNANCE, **Thomas Christiansen, Christine Neuhold, eds.**, Forthcoming; Wayne State University Law School Research Paper No. 10-05. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1621862>

⁴ **Fr. Terre**, *L'américanisation du droit*, Coll. Archives de philosophie du droit, Bruylant, 2006.

⁵ **David Jenkins**, *From unwritten to written: transformation in the British common-law constitution*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1/2003.

⁶ **Arie Reich**, *The WTO as a Law-Harmonizing Institution*, (September 10, 2003). Bar Ilan Univ. Pub Law Working Paper No. 3-05. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=468000> or DOI: 10.2139/ssrn.468000

⁷ Pentru definiții oferite de doctrină: **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 73; **Dragoș-Alexandru Sitaru**, *Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 123.

Franța a avut ideea de a propune (în cadrul sesiunii UNCITRAL de la New York din 1970) o *Convenție-cadru referitoare la dreptul comerțului internațional* însă propunerea nu a fost dezbătută niciodată.⁸

Conținutul dreptului comerțului internațional este format de normele materiale proprii⁹ dar și norme de drept material care aparțin altor domenii (de exemplu, dreptul procesual civil – arbitrajul comercial; dreptul civil – actele juridice, în principal contractele).¹⁰

Secțiunea 3. Principiile dreptului comerțului internațional

Principiile dreptului comerțului internațional:¹¹

- principiul egalității juridice a părților;
- principiul libertății comerțului;¹²

Vânzarea anumitor produse, chiar autentice, fără acordul producătorului, a fost considerată contrafacere. Într-o cauză, soluționată în Franța, de către TGI Paris s-a considerat că este necesar acordul *Microsoft* pentru ca produsele sale să poată fi vândute pe *eBay*.¹³

- principiul bunei credințe;¹⁴
- principiul concurenței loiale.

Între principiile dreptului comerțului internațional există o întrepătrundere, acestea neputând fiind respectate în plenitudinea efectelor lor separat, existând o relație de determinare și interdependență.

Secțiunea 4. Obiectul dreptului comerțului internațional

Obiectul dreptului comerțului internațional este dat de următoarele trăsături:¹⁵

⁸ *Draft basic convention establishing a common body of international trade law: proposal by the French delegation*, <http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1968-70-e/vol11-p288-291-e.pdf>; **Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque**, *Droit du commerce international*, 2e édition, 2000, Dalloz, Paris, p. 3.

⁹ *Convenția privind vânzarea internațională de mărfuri*, Viena, 1980.

¹⁰ **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 126;

¹¹ Pe larg: **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 84 și urm.

¹² Subsecvent este principiul libertății convențiilor.

¹³ *Benjamin L. et autres / Microsoft Corporation*, Tribunal de grande instance de Paris 31ème chambre Jugement du 25 juin 2009, http://www.legalis.net/jurisprudence-decision.php?id_article=2727

¹⁴ **Frank J. Garcia**, *A "Fair" Trade Law of Nations or A "Fair" Global Law of Economic Relations?*, *Alberta Law Review*, Volume 45, Number 2, November 2007.

¹⁵ **D. Mazilu**, *op. cit.*, p. 73; **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 129 și urm.

✓ caracterul patrimonial;

Domeniul cultural a făcut obiectul unor discuții,¹⁶ amintind aici taxele vamale impuse unor obiecte de artă (cazul Brâncuși, 1928) precum și definiția bunurilor dată de CJUE în cadrul litigiilor referitoare la libera circulație a mărfurilor.

✓ caracterul comercial; Acest caracter nu este uniform, în sensul că anumite state (printre care și România) au sistem monist al legislației, în care dreptul privat include atât normele de drept civil cât și norme de drept comercial (sau pentru profesioniști).

✓ caracterul internațional.

Secțiunea 5. Dreptul comerțului internațional și alte ramuri de drept

Dreptul comercial

Odată cu intrarea în vigoare a Noului Cod Civil, Codul comercial a fost abrogat, relațiile comerciale fiind desfășurate de profesioniști (în loc de comercianți) și întreprinderi, iar actele de comerț nu își mai găsesc corespondent în legislație.¹⁷ Dreptul comerțului internațional reglementează raporturi juridice asemănătoare cu cele de drept comercial (au un caracter patrimonial și comercial) dar în dreptul comerțului internațional sunt aplicabile normele naționale numai atunci când acestea sunt *lex causae*.¹⁸ În cele mai multe cazuri, dreptul comerțului internațional reglementează raporturile juridice prin norme proprii, specifice (de exemplu: convenții internaționale,¹⁹ uzanțe internaționale²⁰).

Drept procesual civil

Dreptul comerțului internațional conține și trimiteri la normele de procedură civilă. Astfel, în *Regulile de procedură arbitrală* prevede că

¹⁶ **Heather Grab**, *Free Trade and Cultural Industry: Finding a Way to Sleep in the Same Bed*, Alberta Law Review, Volume 45, Number 2, November 2007.

¹⁷ **Cristina Florescu**, *Despre dreptul comercial în lumina noului Cod civil – între tradiție și modernitate*, <http://www.juridice.ro/177215/despre-dreptul-comercial-in-lumina-noului-cod-civil-intre-traditie-si-modernitate.html#.TwnGBqUS1Ao>

¹⁸ **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 78; **Dragoș-Alexandru Sitaru**, op. cit., p. 149.

¹⁹ *Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri* (Viena, 1980), ratificată de România prin Legea nr. 24 din 6 martie 1991 și publicată în Monitorul Oficial nr. 54 din 19 martie 1991.

²⁰ INCOTERMS 2000.

„prezentele Reguli se completează cu dispozițiile de drept comun de procedură civilă română în măsura în care acestea sunt compatibile cu arbitrajul și cu natura comercială a litigiilor” (art. 79).

Dreptul internațional privat.

Legăturile cele mai puternice sunt cu dreptul internațional privat. La început, un capitol al acestei discipline, dreptul comerțului internațional a devenit în timp o disciplină autonomă. În literatura de specialitate²¹ se discută despre caracterul compozit al dreptului comerțului internațional, precum și de faptul că majoritatea autorilor îl tratează dintr-un punct de vedere național.²² Dreptul internațional privat este definit de norma conflictuală – care lipsește în dreptul comerțului internațional.

Dreptul internațional public

Deosebirea cea mai importantă față de ramura publică a dreptului internațional este cea că subiectele au poziții juridice diferite.²³ În timp ce în dreptul comerțului internațional raporturile sunt de egalitate juridică, în dreptul internațional public statele (principalele subiecte) acționează ca puteri suverane.²⁴

Clauza națiunii celei mai favorizate este un domeniu reglementat de către dreptul internațional public, dar cu impact direct atât în privința contractelor cât și cu privire la soluționarea litigiilor de către instanțele arbitrale specializate.²⁵

²¹ **Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque**, *op. cit.*, p. 4.

²² **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 124 („Definiția dreptului comerțului internațional al României” – subl.n).

²³ **D. A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 152.

²⁴ A se vedea: Acordul din 10 decembrie 1991 între Guvernul României și Guvernul Federal al Austriei privind relațiile economice bilaterale, publicat în Monitorul Oficial nr. 48 din 23 martie 1992.

²⁵ **Julie A. Maupin**, *MFN-Based Jurisdiction in Investor–State Arbitration: Is There Any Hope for a Consistent Approach?*, *Journal of International Economic Law*, Vol. 14, Iss. 1, 2011. Autoarea arată că primele clause de acest tip au fost utilizate încă din secolul al XI-lea și au fost consolidate prin utilizarea lor de către imperiile coloniale europene.

CAPITOLUL I

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN DEZVOLTAREA ȘI UNIFORMIZAREA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

În activitatea de legiferare în dreptul comerțului sunt implicați atât actori statali cât și non-statali (privati).²⁶ Cele mai importante acțiuni de modernizare și armonizare a dreptului comerțului internațional sunt realizate, în prezent, de UNCITRAL, Organizația Statelor Americane, *Conferința de la Haga privind Dreptul Internațional Privat* și Institutul Internațional pentru unificarea dreptului privat (UNIDROIT).

Secțiunea 1. Organizații mondiale

1.1. Organizația Națiunilor Unite

1.1.1. Rolul UNCITRAL în dezvoltarea și uniformizarea dreptului comerțului internațional

§ 1. Precizări prealabile

După cel de-al doilea război mondial comerțul dintre statele lumii a luat o amploare fără precedent. Pentru a reglementa mai bine acest intens schimb de mărfuri (în primul rând, dar nu numai) au fost constituite diferite instituții toate în dorința simplificării și modernizării regulilor. Astăzi, cele mai preocupante provocări în această materie sunt lansate de către UNCITRAL, OMC și Uniunea Europeană.

²⁶ **Sandra M Rocks, Kate A Sawyer**, *International Commercial Law*, The Business Lawyer, Aug 2009. Vol. 64, Iss. 4

Relațiile comerciale dintre statele lumii precum și dintre comercianții din aceste state s-au dezvoltat puternic în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. Organizația Națiunilor Unite a instituit un for – cu caracter permanent – care să evidențieze progresele în materia comerțului internațional și care să realizeze o uniformizare a legislațiilor statelor lumii, în primul rând pentru a se adopta reglementări moderne.²⁷

*Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL)*²⁸ a fost înființată în anul 1966 prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U.²⁹ și s-a remarcat prin adoptarea *Convenției de la Viena referitoare la vânzarea internațională de mărfuri* precum și armonizarea cadrului normativ în domeniul arbitrajului și al comerțului electronic.³⁰

§ 2. Carta Națiunilor Unite în materie de comerț internațional. De la UNCTAD la UNCITRAL

Pentru dezvoltarea sa, comerțul internațional are nevoie de realizarea anumitor condiții: rapiditate, încredere, securitate, certitudine. Asemenea condiții pot fi oferite de către drept. Comercianții, toți participanții la schimburile comerciale internaționale își desfășoară activitatea în condiții de mai mare încredere dacă regimul juridic al actelor pe care le vor încheia este prefigurat prin reglementări cadru generale, universale.

În același timp, o asemenea încredere o oferă cunoașterea legii care se aplică tranzacțiilor comerciale. În condițiile actuale, în care schimburile internaționale comerciale, se desfășoară cu rapiditate deosebită și într-o arie geografică întinsă, cuprinzând uneori întreaga planetă, ele cad sub incidența a numeroase reglementări juridice, uneori extrem de deosebite între ele, în funcție de țările cu care aceste tranzacții au legătură.

Față de aceste premise și față de diversitatea legislațiilor naționale ori regionale s-a pus problema elaborării unor reglementări uniforme ale dreptului comerțului internațional. O asemenea preocupare are Organizația Națiunilor

²⁷ Organizația Națiunilor Unite are mai multe organe specializate din punct de vedere economic (ECOSOC – Comitetul Economic și Social; U.N.C.T.A.D. – Conferința Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea; UNCITRAL) sau financiare (FMI – Fondul Monetar Internațional; BIRD – Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare)

²⁸ www.uncitral.org

²⁹ **Pierre-Alain Gourion, Georges Peyrard**, *Droit du commerce international*, 3e édition, LGDJ, Paris, 2001, p. 11.

³⁰ **Edward S. Cohen**, *Normative modeling for global economic governance: the case of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*, *Brooklyn Journal of International Law*, Vol. 36, 2011, p. 567-604, 2011.

Unite. Carta O. N. U. prevede, în art. 1 §3 și art. 13 §1, necesitatea realizării cooperării internaționale în domeniul problemelor cu caracter economic și efectuarea de studii în aceasta privință. Aceste prevederi de ordin general sunt completate prin dispozițiile capitolelor IX și X din Carta referitoare la cooperarea internațională economică și socială și la Consiliul economic și social, organul principal al O.N.U. specializat în acest domeniu.

În baza acestor texte și a altora care se referă la aspectele economice, Adunarea Generală a stabilit că este competentă să acționeze în scopul reducerii sau suprimării obstacolelor juridice care împiedică dezvoltarea comerțului internațional. Pentru promovarea ideii de cooperare internațională în domeniul comerțului mondial, O. N. U. s-a preocupat de dezvoltarea armonioasă a schimbului de bunuri între țări, precum și de armonizarea și unificarea normelor juridice aplicabile în acest domeniu, ambele probleme fiind inseparabile și influențate una de cealaltă în mod permanent.

În continuare vom menționa câteva din cele mai importante momente care exprimă contribuția O. N. U. la armonizarea dreptului comerțului internațional.

În scopul promovării schimburilor comerciale pe plan mondial s-a ținut, la inițiativa O. N. U., Conferința pentru comerț și dezvoltarea forței de muncă (Havana, 1947-1948) unde a fost elaborată Carta de la Havana, document amplu ce consacră reglementări privind crearea unei organizații comerciale internaționale și principiile generale menite să înlăture restricțiile și barierele artificiale din calea comerțului internațional. Deși Carta de la Havana nu a întrunit numărul necesar de notificări și deci nu a intrat în vigoare, înființarea unei organizații comerciale internaționale a fost îndeplinită în 1964.

Rezoluția Adunării Generale O. N. U. nr. 1955 (XXXI) din 30 septembrie 1964 a transformat Conferința pentru comerț și dezvoltare (UNCTAD) - care inițial a activat la Geneva (23. 03 - 16. 06. 1964) într-o instituție permanentă constituită ca organ al Adunării Generale O. N. U. Funcțiile principale ale Conferinței pentru comerț și dezvoltare, sunt favorizarea extinderii comerțului internațional ținând seama de accelerarea dezvoltării economice în stabilirea de principii și politici referitoare la comerțul internațional și la problemele progresului economic.

UNCTAD contribuie la înlesnirea schimbului de bunuri pe plan mondial în sensul creării de condiții care să asigure o frecvență și un volum în continuă creștere precum și o extindere a acestuia între țări, îndeosebi cele insuficient angrenate în comerț.

În ceea ce privește armonizarea și unificarea dreptului comerțului internațional, intervenția O. N. U. a fost necesară pentru considerațiuni de ordin juridic și organizatoric. Prin Rezoluția Adunării Generale nr. 2205 (XXI)

din 28 decembrie 1966 s-a constatat că divergențele existente între legile diferitelor state în probleme referitoare la comerțul internațional constituie un obstacol în calea dezvoltării acestuia. Or, interesele economice impun înlăturarea unor asemenea piedici. S-a subliniat, de asemenea, că reglementările juridice nu au urmat evoluția rapidă a comerțului internațional, care a trebuit să găsească modalități adecvate, independente de legislațiile naționale (avem în vedere, în primul rând, uzanțele internaționale) și că se impune o revizuire a normelor dreptului comerțului internațional pentru a se putea realiza o adevărată cooperare internațională.

Comisia Națiunilor Unite pentru dreptul comercial internațional (UNCITRAL) este înființată prin rezoluția Adunării Generale a O.N.U.³¹

§ 3. UNCITRAL – rol și funcții

Premisele organizării UNCITRAL.³²

În primul rând s-a avut în vedere decalajul relații comerciale/relații juridice comerciale. Astfel, s-a considerat că trebuie găsită o soluție independentă de legislațiile țărilor, dar adecvată progreselor tehnice.

În al doilea rând, s-a observat că există un drept care consacră relații de inegalitate. Un asemenea drept - s-a considerat (de către reprezentantul Columbiei la ședința Adunării Generale din 6 decembrie 1966) - ar putea fi înlăturat prin elaborarea unui drept uniform la care să-și aducă o anumită contribuție și „țările în curs de dezvoltare”. Trebuie totuși observat că în această materie nu dreptul și nici chiar forța anumitor state este importantă ci rolul concret pe care îl joacă un partener sau altul pe piața cererii și a ofertei. O astfel de inegalitate trebuie să se manifeste, întrucât uniformizare nu înseamnă desființarea posibilității negocierilor comerciale.

Pentru înfăptuirea scopurilor pentru care a fost înființată, o importanță deosebită o prezintă asigurarea unei vocații de universalitate sau o cât mai largă aplicare a regulilor UNCITRAL. Trebuie găsită o metodă suplă, o metodă care să dozeze adecvat normele imperative și normele supletive în convențiile internaționale.

Adunarea Generală care a înființat UNCITRAL a considerat că această comisie are ca obiect *încurajarea armonizării și unificării progresive a*

³¹ **L'ABC de la CNUDCI/ Organisation des Nations Unies / Commission pour le Droit Commercial International CNUDCI**, *Organe juridique à composition universelle specialise dans la réforme du droit partout dans le monde*, Viena, 2004, p. 1.

³² **Claire Kelly**, *The Politics of International Economic Law: Legitimacy and the UNCITRAL Working Methods*. Brooklyn Law School, Legal Studies Paper No. 140. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1371214>

dreptului comercial internațional, ținând cont, în această privință, de ceea ce este în interesul tuturor popoarelor, în particular al țărilor în curs de dezvoltare, de a favoriza dezvoltarea largă a comerțului internațional.

Funcțiile UNCITRAL. Pornind de la premisa că unica soluție pentru evitarea conflictului dintre diferitele legislații naționale este uniformizarea pe fond a dreptului comerțului internațional, organizația mondială, încă de la început a încercat uniformizarea anumitor materii.³³

Funcțiile principale ale UNCITRAL sunt:

- a) de a elabora convenții internaționale, legi tip și legi uniforme care să unifice reguli de drept ce se aplică în comerțul internațional;
- b) codificarea și încurajarea acceptării în cât mai mare măsură a termenilor, regulilor și practicilor de comerț internațional;
- c) să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a convențiilor internaționale și a legilor în domeniul dreptului comercial;
- d) să strângă și să difuzeze informații privind legislația națională și evoluția doctrinei;
- e) să coordoneze activitatea organizațiilor care se ocupă de armonizarea și unificarea dreptului comercial internațional și să colaboreze cu acestea;
- f) să mențină o strânsă colaborare cu UNCTAD.

Activitatea de recomandare a unor texte soft law de către UNCITRAL³⁴

Potrivit unei hotărâri recente³⁵ UNCITRAL (Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional)³⁶ susține o „reglementare” ICC.

UNCITRAL poate recomanda utilizarea sau adoptarea unor texte pe care le consideră pertinente scopului său, chiar dacă aceste instrumente au fost dezvoltate de alte organizații.³⁷

Un număr mare de texte ICC – International Chamber of Commerce – au fost recomandate de UNCITRAL, în sesiunile pe care le susține. Dintre acestea amintim INCOTERMS 2000 și, recent, **Regulile Uniforme ICC în materia scrisorilor de garanție bancară (URDG 758).**

³³ **John Honnold**, *The United Nations Commission on International Trade Law: Mission and Methods*, American Journal of Comparative Law, 1979, p. 201-211.

³⁴ <http://www.iccwbo.org/policy/law/id337/index.html>

³⁵ UN endorses ICC Demand Guarantee Rules, Paris, 7 July 2011, <http://www.iccwbo.org/policy/banking/index.html?id=44522>

³⁶ www.uncitral.org

³⁷ De exemplu UNCITRAL a recomandat ratificarea Convenției europene de arbitraj comercial internațional, încheiată la Geneva, la 21 aprilie 1961.

Aceasta practică nu este nouă și este reciprocă. UNCITRAL colaborează³⁸ cu mai multe entități/organizații³⁹, publice sau private, în ceea ce se poate considera activitatea de coordonare a uniformizării dreptului comerțului internațional.

Regulile ICC sunt, de fapt uzanțe internaționale, constituite material sub forma unor publicații.

§ 4. *Principalele direcții și scurtă prezentare a rezultatelor*

Principalele forme de texte adoptate de UNCITRAL:

Convențiile sunt acorduri internaționale (tratate) încheiate de către state state, potrivit procedurilor din dreptul internațional public.

Legile model sunt o serie de dispoziții cu caracter normativ pe care statele le pot adopta prin încorporare în legislațiile naționale. Legea model referitoare la insolvență⁴⁰ este cea mai importantă reglementare, care a fundamentat modificările recente din țările Uniunii Europene (Spania, Germania, România); în adoptarea regulamentului european în materie s-au avut în vedere soluțiile adoptate de către UNCITRAL. De asemenea, în materia achizițiilor publice, normele Uniunii Europene au avut în vedere, atât obligațiile față de O.M.C. cât și soluțiile UNCITRAL; acestea din urmă deși nu sunt obligatorii realizează un standard mondial în materie.⁴¹

Ghidul legislativ este un text care furnizează indicații pentru elaborarea actelor normative, prin care se discută probleme politica generală, opțiuni pertinente și care recomandă soluțiile legislative optime.

Ghidul practic al UNCITRAL în privința cooperării în materia insolvenței internaționale, adoptat în 2009.

³⁸ <http://www.uncitral.org/uncitral/en/tac/coordination.html>

³⁹ Amintim aici: Conferința Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare (UNCTAD); Conferința de Drept Internațional Privat de la Haga; Organizația Statelor Americane (OAS); Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD); Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT); Banca Mondială, Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (WIPO); Organizația Mondială a comerțului (WTO/OMC); Comitetul Maritim Internațional (CMI); Commercial Finance Association (CFA); International Bar Association (IBA); International Chamber of Commerce (ICC); INSOL International (the International Association of Restructuring, Insolvency and Bankruptcy Professionals).

⁴⁰ Pentru o examinare a Legii Model UNCITRAL privind insolvența din 1997 a se vedea: **Look Chan Ho**, *Applying foreign law: realising the Model Law's potential*, Journal of international banking law and regulation, vol. 25, Iss. 11, 2010.

⁴¹ **Sue Arrowsmith**, *Public Procurement: Appraisal of UNCITRAL Model Law as Global Standard*, International and Comparative Law Quarterly, vol 53, ianuarie 2004, p. 17-46.

Regulile contractuale sunt clauze sau reguli standard destinate a fi încorporate în contractele comerciale.

Ghidul juridic este un text care conține indicații referitoare la redactarea contractului.⁴²

Domenii în care UNCITRAL s-a evidențiat: arbitrajul, vânzarea internațională de mărfuri, insolvența transfrontalieră, plăți internaționale, comerț electronic, semnătura electronică, transport internațional de mărfuri, achizițiile publice.

§ 5. Convenții UNCITRAL adoptate de legislația românească

România, prin Legea nr. 24 din 12 martie 1992, a aderat la Convenția asupra prescripției în materie de vânzare internațională de mărfuri, încheiată la New York la 14 iunie 1974, și la Protocolul de modificare de la Viena (Legea nr. 24/1992 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 46/1992).

România a aderat la Convenția Națiunilor Unite asupra contractului de vânzare internațională de mărfuri de la Viena prin Legea nr. 24/1991 (publicată în Monitorul Oficial nr. 54/1991).

Convenția Națiunilor Unite privind transportul de mărfuri pe mare, din 1978 (Regulile Hamburg), ratificată de România prin Decretul nr. 343/1981.⁴³

De asemenea, în elaborarea reglementărilor privind insolvența transfrontalieră, reglementările UNCITRAL au avut un rol important, influențând soluția legiuitorului național.

1.1.2. Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD)

Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD – CNUCD) a fost creată în anul 1964⁴⁴ în special pentru urmărirea și soluționarea următoarelor obiective: *„promovarea comerțului internațional în vederea accelerării dezvoltării economice a țărilor; formularea de principii și recomandări referitoare la comerțul internațional; adoptarea de măsuri pentru negocierea de acorduri comerciale multilaterale; adoptarea de măsuri de armonizare a politicii țărilor și grupurilor economice regionale, în materia comerțului și dezvoltării”*.⁴⁵

⁴² **L'ABC de la CNUDCI/ Organisation des Nations Unies / Commission pour le Droit Commercial International CNUDCI**, *Organe juridique à composition universelle specialise dans la réforme du droit partout dans le monde*, Viena, 2004, p. 2-3.

⁴³ Dispozițiile sale au fost aprobate prin Convenția de la Rotterdam.

⁴⁴ Apariția sa se datorează statelor în curs de dezvoltare „Grupul celor 77”. Pe larg: **Philippe Moreau Defarges**, *Relații internaționale după 1945*, op. cit., p. 37.

⁴⁵ **G. Chivu**, op. cit., p. 62-64; **Dumitru Mazilu**, *Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare*, RDC, nr. 5/2000, p. 98.

UNCTAD a jucat un rol juridic esențial, definitivat prin încheierea unor acorduri și declarații internaționale: *Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor* (1974), *Consensul de la Monterrey*⁴⁶ (2002) etc.

1.1.3. Fondul Monetar Internațional (F.M.I.)⁴⁷

Fondul Monetar Internațional este o instituție specializată O.N.U. asupra activității căreia există și critici,⁴⁸ dar care joacă un rol însemnat, mai ales pentru țările în curs de dezvoltare.

1.2. Organizația Mondială a Comerțului

Organizația Mondială a Comerțului (O.M.C./W.T.O.) a fost creată prin reorganizarea cadrului specific al Acordului general pentru tarife și comerț (G.A.T.T. – acronimul englezesc). Din 1948, de când a intrat în vigoare acest acord și până în 1995, cadrul a fost specific: provizoratul instituțional; luarea hotărârilor prin așa-numitele runde de negocieri comerciale multilaterale etc.⁴⁹

U.E. este membru cu drepturi depline al O.M.C.,⁵⁰ alături de statele membre. În literatura de specialitate s-a arătat că relațiile comerciale sunt de competența U.E., astfel încât Comisia tratează problemele comerciale în interesul statelor membre în cadrul O.M.C. și în negocierile bilaterale sau interregionale.⁵¹

⁴⁶ Prin „*Consensul de la Monterrey*” statele și organizațiile participante au luat hotărârea ca până în 2015 să fie redus nivelul sărăciei la jumătate.

⁴⁷ **G. Chivu**, *op. cit.*, p. 85; **P. Lenain**, *F.M.I-ul*, Ed. Coresi, București, 2000; **V. Pătulea**, *Piața financiară internațională*, *Dreptul*, nr. 9/1997, p. 27 și urm.

⁴⁸ De exemplu, **G. Chivu**, *op. cit.*, p. 87.

⁴⁹ Pe larg: **G. Chivu**, *op. cit.*, p. 109-113; **Victor Duculescu**, *Globalizarea și dreptul internațional*, *RDC*, nr. 7-8/2000, p. 119; **Dumitru Mazilu**, *Organizația Mondială a Comerțului – între obiectivele pragmatice și contestația publică*, *RDC*, nr. 2/2000, p. 118; **Mircea N. Costin**, *op. cit.*, *D-O*, p. 308-309.

⁵⁰ În formula art. IX din Acordul O.M.C.

“*The WTO shall continue the practice of decision-making by consensus followed under GATT 1947. Except as otherwise provided, where a decision cannot be arrived at by consensus, the matter at issue shall be decided by voting. At meetings of the Ministerial Conference and the General Council, each member of the WTO shall have one vote. Where the European Communities exercise their right to vote they shall have a number of votes equal to the number of their member States which are Members of the WTO. Decisions of the Ministerial Conference and the General Council shall be taken by a majority of the votes cast, unless otherwise provided in this agreement or in the relevant Multilateral Trade Agreement*”.

⁵¹ **Wim Kok**, *Élargissement de l'Union Européenne. Résultats et défis*, Rapport de Wim Kok à la Commission européenne, 26 mars 2003.

Calitatea de membru a Uniunii Europene în O.M.C. a condus la unele manifestări din partea mișcării anti-globalizare; mulți cetățeni europeni se tem că – prin puternicele competențe în domeniul comerțului exterior – Comisia se va folosi de O.M.C „pentru a lega mâinile statelor membre pe catargul liberalismului global, modificând modelul social european”.⁵²

1.3. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.C.D.E) a fost creată inițial pentru a finanța proiectele europene de reconstrucție, beneficiind de fondurile Planului Marshall. În anul 1948 a fost creată Organizația Europeană de Cooperare Economică (OECE)⁵³ având drept membri state europene occidentale (cărora li se adăuga Turcia), iar în 1960 organizația s-a transformat în O.C.D.E. (cu doi noi membri, S.U.A. și Canada).

Așa cum am arătat, în tratate, relația dintre UE și O.C.D.E. este una specială, fiind prevăzută expres (art. 220 TFUE). În practică, UE nu a devenit niciodată membru al O.C.D.E. dar aceasta subliniază caracterul neformal în care funcționează organizația.

OCDE (sau OECD – acronimul englezesc) are un rol important în privința stabilirii anumitor principii generale în domeniul comerțului internațional, principii care au influențat legislațiile statelor lumii, indiferent dacă sunt sau nu membre:

- *Principiile OECD asupra Guvernării Corporative*, 2004.⁵⁴ Aceste principii au influențat și legislația din România referitoare la societăți comerciale.

- *Carta Albă a administrării corporațiilor în Europa de Sud-Est* (OECD)⁵⁵
- implicarea accentuată în domeniul proprietății intelectuale, prin organizarea de conferințe;

- *The OECD Declaration and Decisions on International Investment and Multinational Enterprises: Basic Texts*, 2000.

- concurență (în anul 2008 OECD a organizat Forumul Global privind concurența), editează una dintre cele mai importante reviste în domeniul concurenței internaționale;⁵⁶

- Convenția referitoare la protejarea proprietății străine (*Convention on the Protection of Foreign Property*), 1967.

⁵² **D. Rodrik**, *How Far will International Economic Integration Go?*, Journal of Economic Perspectives, Vol. 14, Winter, 2000, 177-186.

⁵³ http://www.oecd.org/document/53/0,3343,en_2649_201185_1876917_1_1_1_1,00.html

⁵⁴ *OECD Principles of Corporate Governance*, 2004, www.oecd.org/dataoecd/32/18/31557724.pdf [ultima consultare 1.12.2010]

⁵⁵ www.oecd.org/dataoecd/9/21/20490351.pdf [ultima consultare 1.12.2010]

⁵⁶ OECD Journal of Competition Law and Policy.

Secțiunea 2. Organizații regionale

2.1. Uniunea Europeană

Uniunea Europeană nu este o organizație în sensul curent al termenului, datorită, în primul rând competențelor. Competențele UE rezultă din dispozițiile Tratatului de la Lisabona⁵⁷.

În vederea realizării pieței comune, au fost armonizate mai multe domenii printre care concurența, societățile comerciale, contractele etc.

2.2. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

„*Constituirea*” (de fapt organizarea) CSCE nu s-a realizat în plan instituțional deși au existat mai multe acorduri de o importanță – în primul rând politică – deosebită pentru Europa; transformarea CSCE în Organizația pentru Securitate și Cooperare a condus la stabilitatea și instituționalizarea unui proiect (provizoriu timp de câteva decenii).⁵⁸

În 1975 a fost semnată Declarația Finală de la Helsinki – *Actul Final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa* – care are, în primul rând, o semnificație politică (drepturile omului).⁵⁹

2.3. Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS/EFTA)

Situația particulară a Uniunii Europene pe continent, determină o analiză complexă a relațiilor inter-instituționale atât cu organizații economice dar și cu organizații care nu au un caracter preponderent economic.

Deși inițial AELS a fost percepută ca o alternativă, chiar un competitor, s-a dovedit că este o organizație care pregătea noi membri pentru integrarea în U.E.⁶⁰ AELS a fost înființată la inițiativa Marii Britanii împreună cu alte șase state (Danemarca, Norvegia, Suedia, Austria, Elveția și Portugalia). În prezent sunt patru state membre: Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția.

AELS are drept obiect de activitate liberă circulație a produselor industriale, a produselor agricole transformate și a celor din domeniul

⁵⁷ Tratatul de la Lisabona a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009 și cuprinde dispozițiile modificatoare ale Tratatului privind Uniunea Europeană și ale Tratatului instituind Comunitatea Europeană [devenit Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene].

⁵⁸ Schimbarea s-a produs la summit-ul de la Budapesta din 1994. Pe larg: **Andrei Popescu, Ion Jinga**, *Organizații europene și euroatlantice*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 52-62; **G. Chivu**, *op. cit.*, p. 129-138.

⁵⁹ Cu privire la acest subiect a se vedea D.M. Șandru, *Dreptul comerțului Internațional*, Ed. Universitară, ediția a II-a, 2011, p. 22-25.

⁶⁰ **Dominic McGoldrick**, *op. cit.*, p. 187.

pescuitului. În colaborarea cu Uniunea Europeană, în domeniul schimburilor comerciale, în virtutea unui protocol,⁶¹ a fost instituit **Spațiul Economic European**, care permite accesul a trei țări AELS la piața unică creată de Uniunea Europeană.

2.4. Consiliul Europei

Consiliul Europei a fost creat din rațiuni politice – pentru apărarea drepturilor politice – în 1949 și se manifestă, în prezent, mai ales în ceea ce privește protejarea drepturilor omului în Europa. Numeroase decizii ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt în directă legătură cu afacerile (contracte, societăți comerciale,⁶² achiziții publice etc.). Prin modificările aduse de Tratatul de la Lisabona este pusă în discuție, în mod indirect, partajarea competențelor dintre CEDO și CJUE, întrucât Uniunea Europeană va adera la CEDO.

2.5. Asociația de Liber Schimb Nord Americană (N.A.F.T.A.) a fost înființată în 1994⁶³ având drept membri Statele Unite ale Americii, Canada și Mexic. Zona economică nord americană este dominată de S.U.A., acest factor fiind de natură să inhibe orice fel de cooperare continentală americană. S-au observat reticențele canadienilor, dar în același timp, refuzul Braziliei (2005), precum și primirea ostilă a oricăror propuneri venite din partea S.U.A. Scopurile principale ale NAFTA privesc desființarea barierelor vamale și libertatea investițiilor.⁶⁴

Deși nașterea acestei organizații economice este pusă pe seama integrării accentuate în Europa (pornind de la Actul Unic European, 1986) precum și a concurenței Japoniei, NAFTA nu are un caracter supranațional și nu tinde să devină și o organizație cu atribuții de tip politic.⁶⁵

NAFTA este o zonă de liber schimb în care drepturile vamale precum și barierele vamale sunt încă în vigoare – nefiind îndeplinite scopurile finale

⁶¹ Avizul 1/91; Curtea de Justiție a Comunităților Europene s-a pronunțat în temeiul art. 228 par. 1 asupra Proiectului de Acord dintre Comunități, pe de o parte, și țările Asociației Europene a Liberului Schimb pentru crearea unui Spațiu Economic European. În urma Avizului (parțial negativ), Protocolul a fost modificat. A se vedea de asemenea, Avizul 1/92 precum și CJCE, C-188/91, *Deutsche Shell c. Hauptzollamt Hamburg-Harburg*, hotărârea din 21 ianuarie 1993, Rec. 1993, p. I-363.

⁶² **Marius Emberland**, *The Human Rights of Companies. Exploring the Structure of ECHR Protection*, Oxford University Press, 2006, 239 p. A se vedea recenzia publicată în Studii de Drept Românesc, nr.

⁶³ Acordul a fost semnat în august 1992 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994.

⁶⁴ **Stepan Wood, Stephen Clarkson**, *NAFTA Chapter 11 as Supraconstitution* (November 5, 2009). CLPE Research Paper No. 43/2009.

⁶⁵ **Jacques Ténier**, *op. cit.*, p. 36.

pentru care organizația s-a constituit; de asemenea, Acordul Nord American de Liber Schimb nu are prevederi în privința liberei circulații a persoanelor, în privința unui tarif vamal extern comun sau a unei politici comerciale comune.

De observat că în organizație nu există un organ jurisdicțional propriu; litigiile izvorâte din acorduri sunt soluționate de către „*Centrul internațional pentru reglementarea diferendelor cu privire la investiții*”⁶⁶. Dintre statele membre NAFTA S.U.A. și Canada au semnat Convenția din 1965, celelalte două state au declarat aplicabile regulile CIRDI numai în raporturile dintre aceste state și dacă sunt respectate celelalte condiții referitoare la investiții străine.

Problemele referitoare la antidumping sunt soluționate potrivit unui algoritm, competența aparținând unor organisme binaționale, formate de către asociațiile profesionale ale comercianților, sub îndrumarea unor instanțe jurisdicționale.⁶⁷

Pentru a soluționa disputele apărute, NAFTA a încurajat prin articolul 2022 al Tratatului, utilizarea arbitrajului și a altor tehnici de rezolvare a litigiilor, prin înființarea Centrului de Arbitraj și Mediere Comercială American (**The Commercial Arbitration And Mediation Centre For The Americas – C.A.M.C.A.**). Totuși se poate observa că părțile pot să nu utilizeze arbitrajul; C.A.M.C.A., ca instituție arbitrală, este o organizație regională cu trăsături specifice continentului american.⁶⁸

Competența centrului nu este restrânsă la anumite domenii, deși investițiile precum și comerțul, construcțiile, serviciile financiare, franchising-ul, proprietatea intelectuală, producția și distribuția de petrol și gaze sunt printre cele mai frecvente domenii care au fost conferite arbitrajului.

⁶⁶ Centrul internațional pentru reglementarea diferendelor cu privire la investiții (CIRDI) a fost înființat prin *Convenția pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane ale altor state*, încheiată la Washington la 18 martie 1965. <http://www.worldbank.org/icsid/constate/c-states-en.htm>

⁶⁷ **Jacques Ténier**, *op. cit.*, p. 40; **Cherie O’Neal Taylor**, *Dispute Resolution as a Catalyst for Economic Integration and an Agent for Deepening Integration: NAFTA and MERCOSUR*, *Northwestern Journal of International Law & Business*, Winter 1996/Spring 1997, p. 850 și urm.

⁶⁸ http://www.sice.oas.org/dispute/comarb/camca/camtoc_e.asp; **Noemi Gal-Or**, *Commercial Transborder Alternative Dispute Resolution In The NAFTA*, The Fifth Congress of the Americas University of the Americas-Puebla, Mexico October 2001, disponibil la <http://www.ipsonet.org/papers/ngo.pdf>, p. 7-10. **David Schneiderman**, *NAFTA’s Takings Rule: American Constitutionalism Comes to Canada*, *University Toronto Law Journal*, 1996, p. 499 a subliniat că NAFTA „has altered significantly the constitutional make-up of the Canadian state”, citat de **Charles H. Brower**, *Structure, legitimacy, and NAFTA’s investment chapter*, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1/2003, nota 244.

CAMCA a fost formată în 1995 din *American Arbitration Association – AAA –*, *The British Columbia International Commercial Arbitration Centre – BCICAC –*, *Camera Națională de Comerț a Mexicului* și *The Quebec National and International Commercial Arbitration Centre*; CAMCA este primul centru de rezolvare a disputelor comerciale apărute între statele din cadrul NAFTA. Cele patru organizații au semnat un acord de cooperare în vederea funcționării CAMCA ca un forum internațional, administrativ și educațional. Consiliul Guvernator al CAMCA a fost creat pentru a superviza regulile, procedurile, taxele și pentru a valida arbitrii.

Conform cu obiectivele NAFTA, noul organism a fost creat pentru a fi un instrument eficient în rezolvarea conflictelor inevitabile ce se nășteau în urma derulării unor contracte internaționale de comerț.

Reprezentanți din fiecare instituție care constituie CAMCA conduc această organizație, stabilesc regulile iar litigiile pot fi rezolvate la orice oficiu al acestor instituții. Contestațiile sunt rezolvate de comitete imparțiale, formate din reprezentanți ai naționalităților în litigiu, dar prezidate de un reprezentant dintr-o țară neutră. Părțile sunt de acord că vor face eforturi pentru a-și rezolva litigiile prin mediere, în caz contrar se vor supune regulilor de arbitraj CAMCA. Orice plângere în vederea rezolvării prin arbitraj va fi suspendată până la prezentarea concluziei finale a comisiei de mediere a CAMCA.

CAMCA a fost special creată pentru a asigura imparțialitatea în rezolvarea litigiilor comerciale apărute între țările semnatare NAFTA și astfel erau deblocate unele tranzacții pe teritoriile americane. CAMCA oferea proceduri uniforme de rezolvare a disputelor comerciale, prin mediere sau arbitraj, pe teritoriul statelor NAFTA.⁶⁹

⁶⁹ În absența unei clauze de soluționare a unei viitoare dispute (pe cale amiabilă), părțile pot supune controversa existentă, medierii sub auspiciul CAMCA folosind următorul acord: „*Noi, părțile semnatare, suntem de acord să supunem medierii, administrate de CAMCA, următoarea dispută, controversă sau plângere: ... Cererea de completare a unei reclamații referitoare la dispută, controversă sau plângerea supusă medierii, va fi suspendată până la finalul procesului de mediere.*”

Părțile pot susține rezolvarea diferendelor viitoare prin arbitrajul CAMCA, inserând următoarea clauză în contract: „*Orice dispută, controversă sau reclamație legată de acest contract, sau încălcarea acestuia, va fi în final soluționată prin arbitraj, administrat de CAMCA în conformitate cu regulile ei, iar procesul susținut de arbitri va avea loc în orice Curte ce se află sub această jurisdicție.*”

În lipsa unei clauze de rezolvare a unei viitoare dispute părțile pot supune controversa existentă, arbitrajului sub auspiciul CAMCA folosind următorul acord: „*Noi, părțile semnatare, suntem de acord să supunem arbitrajului, administrat de CAMCA, următoarea dispută, controversă sau plângere: ... Suntem de acord cu respectarea acordului și a regulilor, și cu faptul că procesul susținut de arbitri va avea loc în orice Curte ce se află sub această jurisdicție.*”

Rezultatele economice în NAFTA nu au fost pe măsura așteptărilor⁷⁰ întrucât parteneriatele economice sunt inegale, polarizate și asimetrice. Mexicul a încheiat cu Uniunea Europeană un acord de comerț care a condus la liberalizarea schimburilor prin abrogarea imediată a unui tarif exterior comun și derogări pentru anumite produse.

2.6. Organizația Statelor Americane reunește peste 35 de state de pe continentul american și are sediul la Washington. Uniunea Europeană are statut de observator permanent. O.S.A. are obiective politice, militare, civile și comerciale.

Art. 2 din Carta Organizației Statelor Americane prevede drept scop al organizației, soluționarea problemelor economice și dezvoltarea economică a statelor membre.

În aceeași zonă continentală a fost propusă constituirea unei **Zone de Liber Schimb a Americilor** la care să participe toate statele continentelor americane, mai puțin Cuba, însă proiectul este privit, în continuare, cu reticență.

În America Centrală și Caraibe s-a constituit **Piața Comună central-Americană** (MCCA/SICA) între Costa Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panama și Salvador. Organizația a fost influențată de către integrarea economică,⁷¹ însă în mare parte, proiectele organizației au fost blocate de neînțelegeri și dictaturi politice. În 1992 a fost semnat un Protocol prin care este instituit un Sistem de Integrare Central-American care are drept obiectiv transformarea regiunii într-o zonă de „pace, libertate, democrație și dezvoltare”.

2.7. CARICOM (*Caribbean Community and Common Market*) are un țel cultural (o unificare a Antilelor britanice și dezvoltarea unei conștiințe din Caraibe⁷²). Din 1968 funcționează o *Asociație de liber schimb a Caraibelor*. Se observă disparități esențiale între membrii acestei *Asociații*, întrucât nu există o politică de coeziune – în termenii europeni – și nici o politică specială de ajutorare a statelor care sunt foarte sărace. Totuși, comunitatea din Caraibe își propune instituirea unei piețe și a unei monede unice. Responsabilii Caricom au solicitat ajutorul PNUD pentru realizarea și implementarea reglementărilor comunitare; în literatura de specialitate se face o comparație interesantă între

⁷⁰ **Dorval Brunelle**, *L'Intégration des Amériques, pourquoi, pour qui?*, Groupe de Recherche sur l'intégration continentale, Réseau québécois sur l'intégration continentale, Université du Québec, 2000.

⁷¹ Acordurile au fost semnate în 1960. Pe larg, **Jacques Ténier**, *op. cit.*, p. 54.

⁷² **Fred Constant, Denis Constant-Martin**, *Les démocraties antillaises en crise*, Ed. Karthala, Paris, 1996.

CARICOM și U.E.,⁷³ observându-se însă că mecanismele europene sunt bine dezvoltate, cu instrumente apte să interpreteze și să aplice reglementările Uniunii Europene – existența unei instanțe supranaționale (C.J.U.E.) – instrumente care în CARICOM sunt absente.⁷⁴

2.8. Comunitatea andină

În America de Sud avem în vedere *Comunitatea andină* – fondată pe un acord de liber schimb din anii '60 – este constituită de către Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru și Venezuela. *Comunitatea andină* este o entitate cu personalitate juridică (din 1996), iar din 1999 a fost elaborată o politică comercială comună și dezvoltat un forum andino-european pentru stimularea investițiilor europene. *Comunitatea andină* are un Tribunal de Justiție – compus din câte un magistrat din fiecare țară participantă și o Comisie, „care elaborează politica generală de cooperare și aprobă normele de coordonare a planurilor economice”.⁷⁵ În plan internațional Comunitatea a semnat acorduri de liber schimb cu Uniunea Europeană și MERCOSUR.⁷⁶

Comunitatea Andină este o structură care se aseamănă formal cu Uniunea europeană (sau Comunitățile) prin deținerea personalității juridice, însă regulile instituționale sunt interguvernamentale.

2.9. Piața Comună a Americii de Sud. *MERCOSUR*⁷⁷ este o organizație a statelor sud-americane – Argentina (țară în care este stabilit și sediul – la Buenos Aires), Brazilia, Paraguay și Uruguay (Acordul de la Asuncion a fost semnat la 26 martie 1991 și are efecte depline de la 1 ianuarie 1995)⁷⁸,

⁷³ Jacques Ténier, *op. cit.*, p. 62.

⁷⁴ <http://www.caribbeancourtofjustice.org/judgments.html>

David S Berry, *Caribbean Court of Justice original jurisdiction-locus standi of private entities-treaty interpretation-suits against the Caribbean Community*, The American Journal of International Law, Jul 2009. Vol. 103, Iss. 3.

⁷⁵ Mircea N. Costin, *op. cit.*, D-O, p. 146.

⁷⁶ Jacques Ténier, *op. cit.*, p. 71.

⁷⁷ Jan Kleinheisterkamp, *Legal Certainty in the MERCOSUR: The Uniform Interpretation of Community Law*, NAFTA: Law and Business Review of the Americas, pp. 1-34, Winter 2000. Jan Kleinheisterkamp, *Conflict of Treaties on International Arbitration in the Southern Cone (Mercosur)*, AVANCES DEL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO-LIBER AMICORUM JURGEN SAMTLEBEN, Jan Kleinheisterkamp, Gonzalo Lorenzo Idiarte, eds., pp. 667-700, FCU, 2002.

⁷⁸ Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador și Peru sunt membri asociați. Acordul a fost modificat prin Protocolul de la d'Ouro Preto (1999). Cherie O'Neal Taylor, *op. cit.*, p. 866 și urm.

Venezuela (de la 9 decembrie 2005) – prin care s-a creat o uniune vamală. Obiectivele stabilite în cadrul acestei organizații sunt:

- libertatea de circulație a bunurilor și serviciilor;
- instituirea unui tarif extern comun;
- coordonarea politicilor macroeconomice;
- armonizarea progresivă a legislațiilor.

MERCOSUR se aseamănă din punct de vedere instituțional cu Uniunea Europeană⁷⁹ (având chiar personalitate juridică) însă nu are un conținut supranațional. Se evidențiază caracterul interguvernamental al MERCOSUR-ului, precum și disproporția vădită dintre populația Braziliei (80% din totalul populației statelor organizației) și celelalte state membre.⁸⁰

Litigiile care se nasc în legătură cu problemele ivite în aplicarea acordului precum și între societățile comerciale din țările membre sunt soluționate de către o Curte („*Tribunale Permanente*”). Această modalitate de soluționare a litigiilor lipsește organizația de un important factor de armonizare al aplicării legislațiilor naționale în domeniile prevăzute de tratate.

În anul 2009, Curtea Supremă din Argentina a solicitat răspunsul la o întrebare referitoare la interpretarea dispozițiilor tratatului MERCOSUL (procedură asemănătoare întrebării preliminare din dreptul european).⁸¹

⁷⁹ Instituțiile Mercosur sunt: *Consiliul*, format din Miniștrii de Externe (Consiliul este responsabil de negocieri comerciale cu terți și este titularul personalității juridice); *Grupul Pieței Comune*, format din reprezentanții statelor membre (aplică deciziile Consiliului); *Comisia de Comerț* (supraveghează măsurile luate în materia politicii comerciale); *Secretariatul administrativ* (informează statele membre asupra măsurilor luate „pentru a încorpora în ordinea lor juridică normele care emană de la organele Mercosur”, art. 32 IV din Protocolul de la d’Ouro Preto); *Comisia parlamentară* (reprezentanți din parlamentele naționale, în număr egal); *Forumul consultativ economic și social* (face recomandări Grupului) și *Tribunalul de arbitraj*. Pentru relația U.E. – MERCOSUR:

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/mercosur/intro/index.htm

⁸⁰ **Jacques Ténier**, *op. cit.*, p. 75.

⁸¹ Carlos Espósito, La Corte Suprema de Justicia de la Nación Argentina pide una opinión consultiva al Tribunal Permanente de Revisión del MERCOSUR, <http://aquiescencia.net/> [ultima consultare 16.10.2009] *First MERCOSUR Consultative Opinion from Argentinian Supreme Court*, <http://adjudicatingeurope.eu/?p=253> Detaliile întrebării pot fi citite aici: http://www.ambito.com/diario/aw_documentos/archivospdf/2005/id_doc_5291.pdf [ultima consultare 16.10.2009]

Autor anonim, *International Investment Arbitration in Mercosur: Overview and Recent Developments*, Queen Mary University of London, 2006 (under the supervision of Prof. *Norah Gallagher*), http://81.92.210.122/listGrantees/teses/t_E06M101120BR.pdf [ultima consultare 19.10.2009]

2.10. ASEAN

Asociația Națiunilor Asiei de Sud Est (ASEAN, ANASE) are drept membri Thailanda, Malaezia, Singapore, Indonezia, Brunei, Filipine și Vietnam.⁸² Țările din Asia s-au regăsit într-o postură parțial asemănătoare cu cea europeană, în sensul că existau două blocuri antagonice, ideologice, comuniști și capitaliști, însă deosebirile, esențiale în această comparație, au condus la concluzia că „*jocul asiatic este mult mai deschis decât cel european*”.⁸³

2.11. Liga arabă

Deși se consideră că această organizație (22 de membri), care a fost înființată în 1945, trece printr-un moment de criză, trebuie subliniat rolul său în elaborarea unor convenții internaționale în domeniul comerțului: Convenția interarabă asupra schimburilor comerciale și tranzitului (1953); Convenția privind Uniunea Economică arabă (1962).⁸⁴

2.12. OHADA

Organizația pentru Armonizarea în Africa a Dreptului Afacerilor a fost creată prin Tratatul referitor la Armonizarea Dreptului Afacerilor în Africa (17 octombrie 1993, Port Louis). Acest Tratat a fost încheiat, în special, pentru a remedia insecuritatea juridică și judiciară în statele părți (în prezent 16 state sunt membre OHADA).

Domeniile cele mai importante armonizate de OHADA:⁸⁵

- Actul uniform din 17 aprilie 1997 referitor la dreptul comercial general;
- Actul uniform din 17 aprilie 1997 referitor la societățile comerciale și grupul de interes economic;
- Actul uniform din 17 aprilie 1997 referitor la reglementarea asigurărilor;
- Actul uniform din 10 aprilie 1998 referitor la organizarea procedurilor simplificate de recuperare și modalități de executare;
- Actul uniform din 10 aprilie 1998 referitor la organizarea procedurilor colective (insolvență);

⁸² **Simon Chesternian**, *Does ASEAN exist? The Association of Southeast Asian Nations as an international legal person*, Singapore Year Book of International Law, Volume 12, 2008.

⁸³ Comuniștii chinezi, principala forță asiatică a ideologiei, erau independenți de Moscova și nu pot fi considerați o multiplicare și o imitare a modelului sovietic. Acestei trăsături i se adaugă și emanciparea națională, care, de regulă, ia forma unor revoluții sociale comuniste. Pe larg: **Philippe Moreau Defarges**, *Relații internaționale după 1945*, Ed. Institutul European, Iași, 2001, p. 22.

⁸⁴ **G. Chivu**, *op. cit.*, p. 227;

⁸⁵ <http://www.ohada.com/textes.php>

- Actul uniform referitor la arbitraj (11 martie 1999);
- Actul uniform referitor la armonizarea contabilității societăților (23 martie 2000).

Secțiunea 3. Institute de drept internațional

3.1. Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT)

Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) este o organizație interguvernamentală independentă cu sediul în Roma (constituit în 1926 ca un organism al Societății Națiunilor, iar din 1940 este organism independent). Vocația sa este de a armoniza și coordona dreptul privat al statelor și al grupurilor de state precum și de a pregăti, în mod gradual, adoptarea de către diverse state a unor reguli uniforme de drept privat.⁸⁶ Printre realizările UNIDROIT, amintim:

- Convenția din 1964 asupra vânzării internaționale de bunuri mobiliare corporale (Haga);
- Convenția din 1964 asupra formării contractului de vânzare internațională de bunuri mobiliare corporale;
- Convenția din 1970 privind contractul de călătorie (Bruxelles);
- Convenția din 1988 asupra leasingului financiar internațional (Ottawa);
- Convenția din 1988 asupra factoring-ului internațional (Ottawa);
- *Principiile aplicabile contractului de comerț internațional* (2004).

3.2. Institutul de Drept Internațional (IDI)

Potrivit Statutului, adoptat la Gand în 1873, Institutul de Drept Internațional (IDI), este o asociație exclusiv științifică și fără caracter oficial. În scopul favorizării progresului dreptului internațional IDI formulează principii generale de o manieră aptă a răspunde conștiinței juridice a lumii civilizate, își dă concursul în vederea unei codificări graduale și progresive a dreptului internațional, examinează dificultățile care apar în interpretarea ori aplicarea dreptului și emite, la nevoie, avize juridice motivate în caz de dubiu sau de controversă etc.⁸⁷ Institutul a adoptat texte în domeniile arbitrajului, societăților multinaționale, contractelor etc.

⁸⁶ <http://www.unidroit.org/french/presentation/main.htm>

⁸⁷ www.idi-iil.org